MA 1st Semester Examination, 2010

SANSKRIT

PAPER — SAN-101

Full Marks : 40

Time : 2 hours

The figures in the right-hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

1. निम्नाङ्कितेषु मन्त्रेषु किमपि मन्त्रद्वयमृषिच्छन्दोदेवतानिर्देशपूर्वकं सायणदिशा सरलसुरगिरा (देवनागरीलिप्या) व्याख्यायताम् — 6 × 2

(*a*) अग्निर्होता कविक्रतुः सत्यश्चित्र श्रवस्तमः ।
देवो देवेभिरागमत् ॥

(*b*) वायो तव प्रपृञ्चती धेना जिगाति दाशुषे ।
उरुची सोमपीतये ॥

(*c*) उषो वाजेन वाजिनि प्रचेताः स्तोमं जुषस्व गृणतो मघोनी ।
पुराणी देवि युवतिः पुरंधिरनु व्रतं चरसि विश्ववारे ॥

(*d*) सत्यं बृहद् ऋतमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति ।
सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युरुलोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥

(*e*) यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत् सा नो भूमिः पूर्वपेये दधातु ॥

2. अधोनिर्दिष्टं भाष्यवचनमेकं संस्कृतभाषायां व्याख्यायताम् (देवनागरीलिपिमनुश्रित्य) — 6 × 1

(*a*) ''अग्निमील'' इति सूक्तं प्रातरनुवाक आग्नेये क्रतौ विनियुक्तम् ।

(*b*) प्रातः सवने वैश्वदेवग्रहणादूर्ध्वं प्रउग शस्त्रे होत्रा संशनीयम् ।

अथवा

अधोनिर्दिष्टयोः मन्त्रयोः कस्यचिद् <u>एकस्य</u> भावार्थः संस्कृतभाषायां देवनागरीलिपिमाश्रित्य लेख्यः —

(*a*) एतावानस्य महिमातो ज्यायांश्च पुरुषः ।
पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥

(*b*) येन कर्माण्यपसो मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्तिविदथेषुधीराः ।
यदपूर्वं यक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनःशिवसंकल्पमस्तु ॥

3. अधस्तनेषु पदेषु कस्यचिद् द्वयोः व्याकरणप्रक्रियया साधनरीतिः संस्कृतभाषायां प्रदश्र्यताम्— 2 × 2

(*i*) दाशुषे

(*ii*) आगमत्

(*iii*) एमसि

(*iv*) श्रुधी

(*v*) अश्नवत् ।

4. शिवसङ्कल्पसूक्तानुसारं मनसः स्वरूपं प्रतिपाद्यताम् । 8 × 1

अथवा

अग्नेर्वायोर्वा चारित्रिकवैशिष्ट्यं प्रतिपाद्यताम् ।

5. शतपथब्राह्मणोक्तस्य पञ्चमहायज्ञस्य स्वरूपनिरूपणपूर्वकं तात्पर्यं विशदीक्रियताम् । 10 × 1

अथवा

अधस्तनयोः <u>द्वयोः</u> व्याख्या कार्या —

(*i*) कलिःशयानो भवति सञ्जिहानस्तु द्वापरः ।
उत्तिष्ठंस्त्रेता भवति कृतं सम्पद्यते चरंश्चरैवेति ॥

(*ii*) चरन्वै मधु विन्दति चरन्स्वादुमुदुम्बरम् ।
सूर्यस्य पश्य श्रेमाणं यो न तन्द्रयते चरंश्चरैवेति ॥